

Kv Carl Holmberg 2

RAÄ 73:1/ L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2020
Adam Hultberg

Titel: Kv Carl Holmberg 2

Författare: Adam Hultberg

Kulturmiljörapport: 2020:29

Omslagsbild: Passage till fastighetens innergård, delvis uppgrävd.

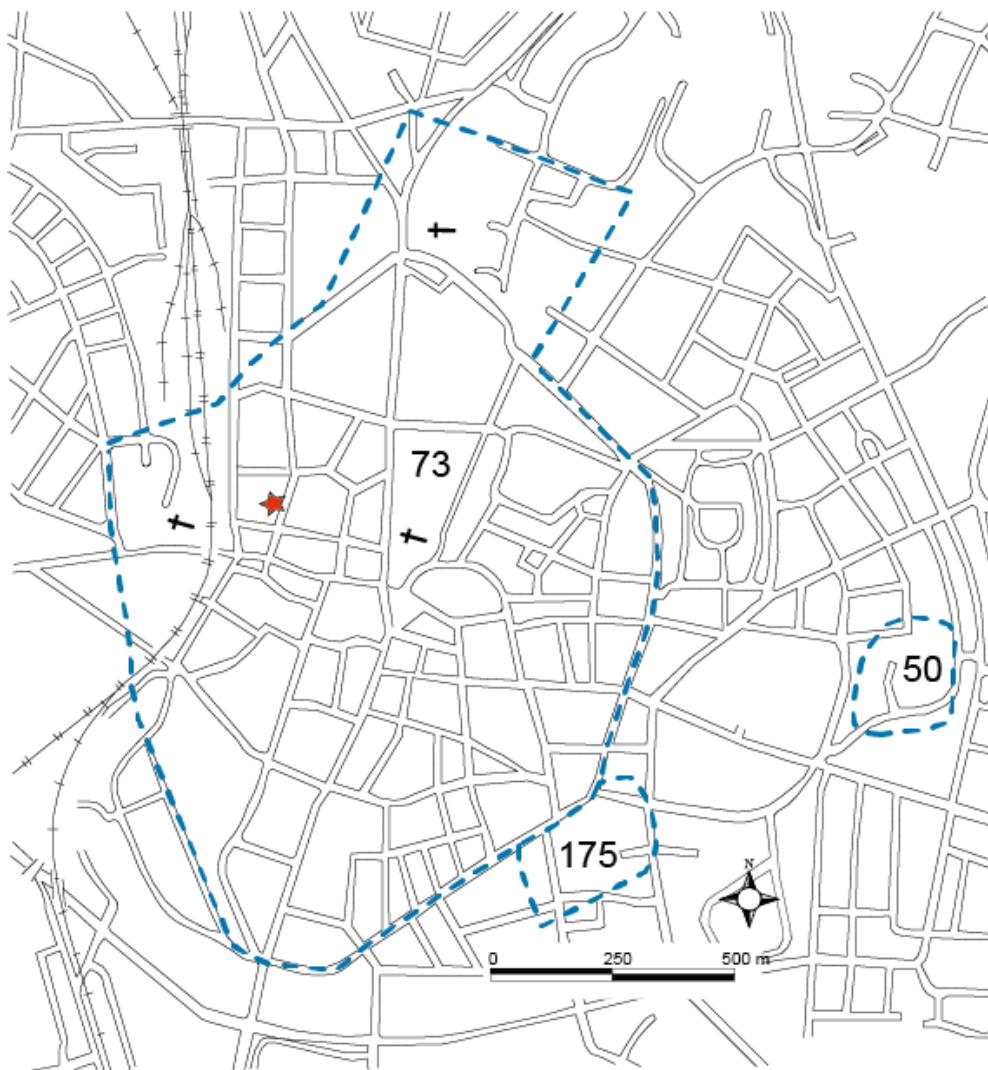
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	3
Genomförande och resultat	4
Schakt 1.....	5
Schakt 2.....	6
Schakt 3 & 4	6
Schakt 5.....	6
Kulturlagerstatus.....	7
Förslag på fortsatta åtgärder	7
Administrativa och tekniska uppgifter	8
Referenser.....	9
Bilagor	9

Sammanfattning

- En arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning har genomförts inom fastigheten Carl Holmberg 2, i Lunds medeltida stadskärna. Undersökningen syftade till att i efterhand dokumentera utförda schaktningsarbeten då dessa påbörjats utan att fastighetsägaren ansökt om tillstånd för ingreppet hos Länsstyrelsen.
- Arbetet genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-9153-2020, Kulturens projektnummer A_2020_0034).
- Totalt hade fem schakt upptagits inom fastigheten, två på tomten och tre inuti i byggnaden. Längs den västra fastighetsgränsen har ett schakt upptagits om 6,50 x 2,00 meter, med ett djup av cirka 0,90 meter. Häri framkom delvis bevarad stratigrafi. Nordvästra yttre hörnet på byggnaden hade frilagts till ett djup av cirka 0,75 meter.
- Interiört i byggnaden hade golvet borttagits på tre ytor. I det nordvästra respektive nordöstra hörnen har cirka 1 kvadratmeter öppnats. En större yta om 3,90 x 3,10 meter har upptagits centralt i byggnaden. Huset är uppfört på syllsten/torpargrund och marknivån ligger cirka 0,60 meter under golvytan. I det större schaktet har blottlagts syllstenar som till större del ser ut att tillhöra den nuvarande byggnaden. Därunder framkommer till synes välbevarade äldre kulturlager, som frilagts men i vilka inga ingrepp har gjorts. Datering på dessa kan endast tidfästas till före år 1866, då nuvarande byggnad uppfördes.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

En arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning har genomförts inom fastigheten Carl Holmberg 2, i Lunds medeltida stadskärna. Undersökningen syftade till att i efterhand dokumentera utförda schaktningsarbeten, då dessa påbörjats utan att fastighetsägaren ansökt om tillstånd för ingreppet hos Länsstyrelsen. Arbetet genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431-9153-2020, Kulturens projektnummer A_2020_0034).

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Carl Holmberg var fram till år 1956 sammanhängande med det nuvarande kvarteret Bytarebacken. De två kvarteren delades i och med att Knut den Stores gata drogs fram för att sammankoppla järnvägsstationen med stadens centrum. Kvarteret präglades under 1800-talet av industrier samt järnvägens framväxt. Kvarternamnet kommer från Carl Holmbergs Mekaniska verkstad som fram till 1940-talet låg i kvarterets västra del, mot Bangatan. Familjen Holmberg har också format kvarterets utseende mot Bantorget i söder, där två generationer uppfört större påkostade privatbostäder (Bevaringskommittén 1981:56).

Bytaregatan begränsar kvarteret i öster. Denna drogs fram i efterreformatorisk tid och skär genom ett område som tidigare utgjort kyrkogården för Sankt Jacobs sockenkyrka. Kyrkan användes en tid efter reformationen men senast år 1619 hade den raserats (Andrén 1984:115). Under medeltiden gränsade kvarteret i väster till stadsvallen.

På den aktuella fastigheten står idag ett gathus uppfört år 1866, i ett och ett halvt plan med sadeltak. Idag hyser byggnaden caféet Ebbas skafferier. Grannfastigheten i söder har ett snarlikt utseende och är bebyggd samma år.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

I anslutning till den aktuella fastigheten har ett antal arkeologiska undersökningar genomförts under de senaste två decennierna. Under nittonhundratalet har ett större antal arkeologiska observationer gjorts i kvarteret med varierad kvalitet, relevans och avrapportering (se Kulturens LA-arkiv). Ett flertal undersökningar gjordes i kvarterets västra delar åren 1997 – 1998, med fynd av tidigmedeltida kulturlager och konstruktioner (Lundberg 2000).

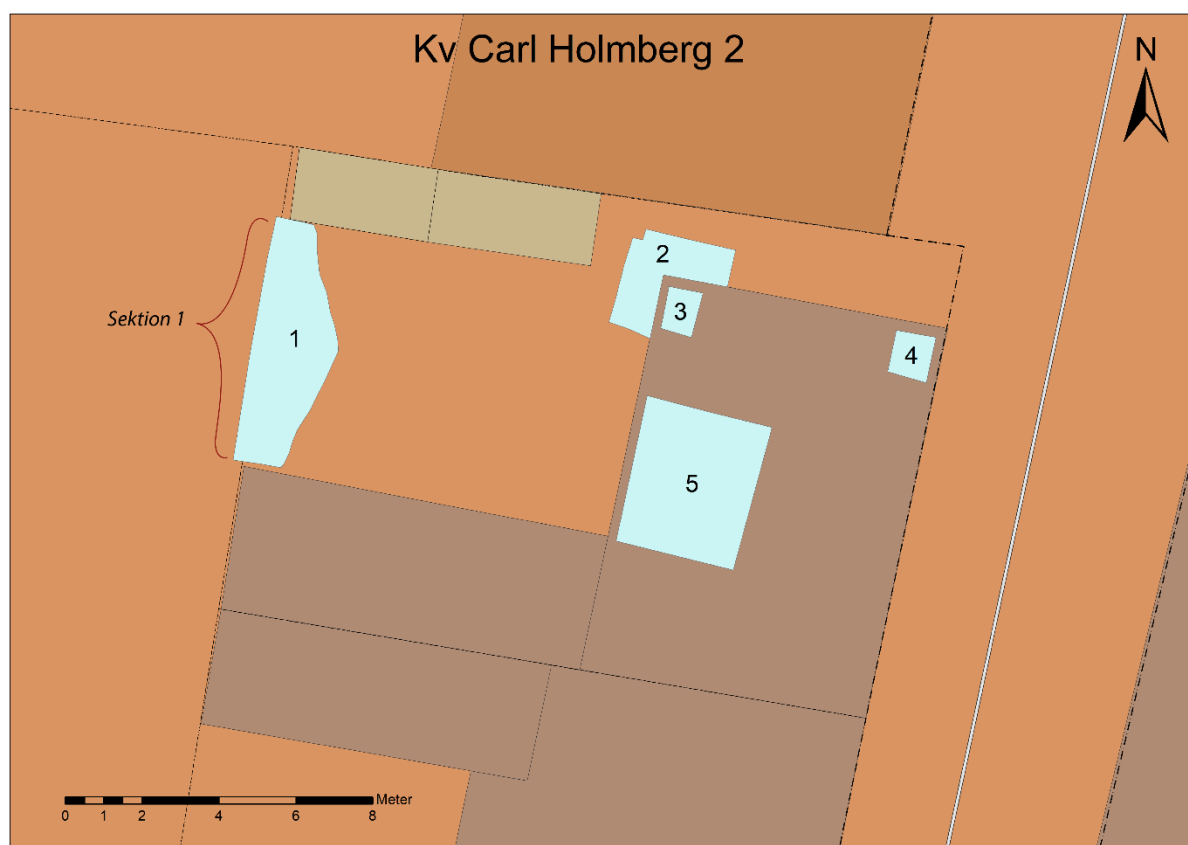
Den aktuella fastigheten, Carl Holmberg 2, var år 2000 föremål för en arkeologisk förundersökning. Undersökningen genomfördes då en utbyggnad skulle uppföras, i vinkel till det äldre gathuset. Byggnaden uppfördes på platta längs den södra fastighetsgränsen och schaktdjupet var begränsat till 0,50 meter. Vid undersökningen påträffades omrörda kulturlager samt ett betonggolv tillhörande ett äldre gårdshus. Bedömningen gjordes att det därunder fanns välstratifierade kulturlager bevarade (Ericsson 2006:2).

På grannfastigheten i väster, Carl Holmberg 5, gjordes en geoteknisk undersökning år 2019. På de norra delarna av tomten framkom välbevarade kulturlager från ett djup av 0,70 meter, ner till moränleran som framkom på 2,10 meter (Guldåker 2019).

På grannfastigheten direkt i söder genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning år 2012. Schaktdjupet var begränsat till 0,40 meter och i schaktets västra del kunde sentida, bevarade kulturlager noteras. Schaktet följde den norra fastighetsgränsen och angränsade således direkt till den fastighet som nu är föremål för undersökning (Guldåker 2012).

Genomförande och resultat

Schaktningsarbetena uppdagades av Kulturens personal, som informerade fastighetsägaren om att arbetena var tillståndspliktiga. Efter att ansökan inkommit och ett beslut utfärdats kunde Kulturens arkeolog genomföra en efterbesiktning och dokumentation av de redan genomförda schakten.

Figur 2. Översiktlig schaktplan med samtliga schakt, numrerade från 1-5, samt sektionsritningens placering. © Lantmäteriet

Totalt hade fem schakt upptagits inom fastigheten. Schakt 1 och 2 hade grävts på fastighetens innergård. De resterande schakten hade upptagits inomhus, där byggnadens grund och underliggande marknivå blottlagts, i dessa schakt hade inga ingrep i kulturlagren förekommit.

Schakt 1

Schaktet löpte 6,50 meter nord–syd längs den västra fastighetsgränsen. En raserad tegelmur hade här borttagits och ett betongfundament tillhörande densamma utgjorde schaktbotten. Schaktets bredd uppgick som mest till 2,00 meter. En sektion upprättades i den västra schaktkanten. I den östra schaktkanten fanns endast moderna raseringsmassor från den rivna muren samt gårdsplanens ytbeläggning. Under dessa massor syntes ytterligare ett betongfundament cirka 0,90 meter under mark, vilket av allt att döma fortsätter österut.

Figur 3. Schakt 1, sett från nordöst. För sektionssritning se bilaga.

Sektionen mot öster var i det begränsade djupet störd av flertalet sentida nedgrävningar i form av två mindre planteringsgropar, samt ett kabelschakt vilket var återfyllt med uppgrävda massor och därför svåravgränsat. I tillägg till detta upptogs en del av sektionen av stubben till ett träd med kraftiga rötter. Trots detta kunde viss stratigrafi observeras. En viss skillnad i massorna kunde noteras som tolkas som att trädgårdsjord påförts i senare tid. I sektionens norra del kunde dessutom en knappt decimetertjock nivå med gul lera dokumenteras. Möjligtvis rör det sig om en mark- eller golvyta tillhörande ett gårdshus som stått på platsen i förhållandevis modern tid. Enstaka fynd påträffades vid upprepning av sektionen, men dessa kunde inte knytas till något specifikt lager och togs därför inte tillvara. Fynden utgjordes av kritpipsfragment, samt keramik av typerna yngre rödgods, fajans och flintgods.

Sektionen vetter mot en yta på grannfastigheten där tidigare geoteknisk undersökning påvisat välbevarade kulturlager ner till ett djup av 2,10 meter (Guldåker 2019:8).

Schakt 2

Schaktet hade öppnats upp på innergården och följde gathusets nordvästra hörn, där grundstenarna frilagts. Väster om byggnaden upptogs schaktet helt av ett större betongfundament. Norr om byggnadskroppen var schaktet delvis uppstakat med träplank, vilket gjorde att endast en mindre del fanns tillgänglig att dokumentera. I den tillgängliga sektionen fanns kulturjord utan synlig stratigrafi, från ett djup av 0,15 meter under nuvarande markyta, ner till schaktbotten på 0,75 meters djup.

Schakt 3 & 4

Interiört i byggnaden hade det mot den norra gavelns hörn öppnats upp två ytor i golvet. Byggnaden är uppförd på torpargrund/syllsten. Under golvet finns ett tomrum i form av ett kryptrymme, och marknivån ligger cirka 0,60 meter under nuvarande golvnivå. Eftersom dessa öppningar inte innebar några ingrepp i fornlämningen dokumenterades de endast med fotografi.

Schakt 5

Schaktet hade öppnats upp centralt i gathuset, och anslöt till den västra väggen. Likt schakten 3 och 4 hade golvet borttagits och grundstenar blottlagts. Ytan mätte totalt cirka 12 kvadratmeter. Enstaka stenar hade rubbats i samband med rivningen, varför dessa finns med på fotografier men inte på planritningen.

De stenar som bevarats i ursprungligt läge utgjorde två, mot varandra, vinkelräta rader. Ingen av dessa rader överensstämmer med nuvarande väggar i byggnaden, utan tolkningen är att de tillhör en äldre byggnad som stått på samma plats. En alternativ tolkning är att planlösningen i huset har ändrats och att några av de bärande väggarna flyttats, men grundstenarna lämnats kvar.

Markytan mellan stenarna är täckt med ett cirka 0,10 meter tjockt lager med träkol. Träkolen rensades bort på en begränsad yta under vilken tillsynes välbevarad kulturjord framkom, med en enstaka skärva keramik av typen yngre rödgods som enda dateringsindikator. Ingenting tyder på att några omfattande massor borttagits i samband med husets uppförande, varför stratigrafien under byggnadskroppen bör vara intakt.

Kulturlagerstatus

Undersökningen kan påvisa att det finns en tillsynes god bevaringsgrad under byggnadskroppen mot gatan. Kulturlagren håller här en förhållandevis hög fukthalt och ger intryck av att vara välbevarade.

På innergårdens västra delar är det undersökta området, till det berörda djupet, stört av sentida ingrepp. Främst i form av den raserade muren samt två nedsänkta betongfundament. Sektionen visar däremot att bevaringsgraden på grannfastigheten åt väster är betydligt högre, vilket överensstämmer med tidigare undersökningsresultat.

Schaktet på innergårdens nordöstra del visar ostratifierade massor, men indikerar en högre bevaringspotential. Omfattningen är däremot allt för begränsad för att kunna göra en vidare tolkning.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet avslutat. Inga vidare åtgärder krävs.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-9153-2020
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2020_0034
Trakt/kvarter/fastighet	Carl Holmberg 2
Socken	Lunds stad
Kommun	Lunds kommun
Län	Skåne län
Typ av exploatering	Rivning av mur samt renovering av byggnad
Uppdragsgivare	Bengtsören AB
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning, efterbesiktning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Adam Hultberg
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2020-03-25 – 2020-03-25
Fälttid, arkeolog, tim	6 h
Fälttid, maskin, tim	-

Yta, m ²	30,00 m ²
Kubik, m ³	9,80 m ³
Schaktmeter, m	-

Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	3 st A3 ritfilm: 1 sektionsritning skala 1:20, 1 planritning skala 1:100, 1 planritning skala 1:20, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	19 digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Carl Holmberg 2

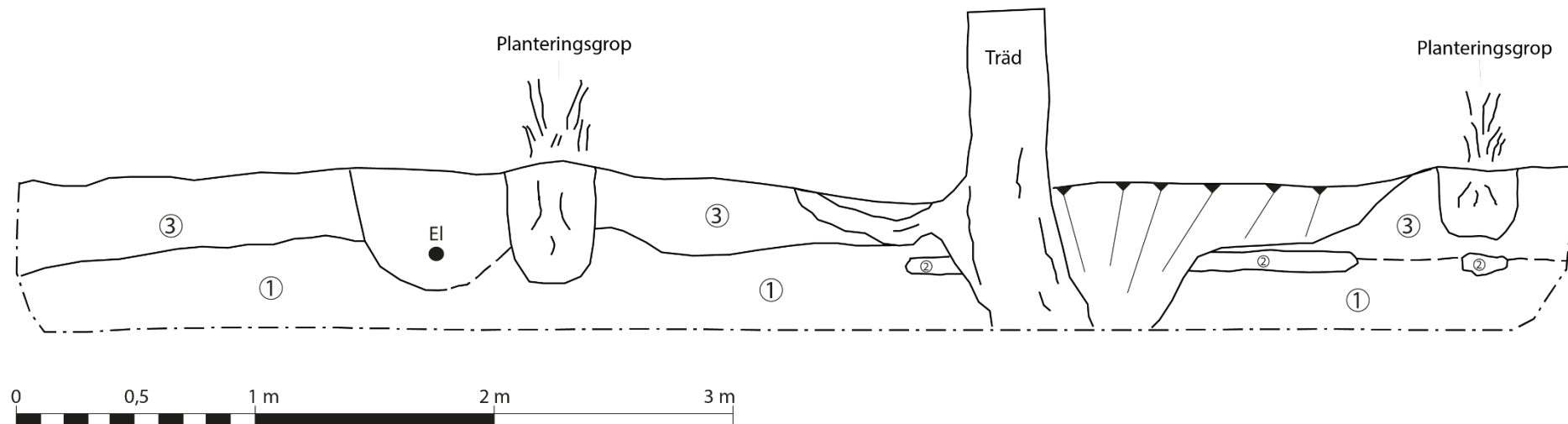
Referenser

- Andrén, A. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. RAÄ & SHM rapport. *Medeltidsstaden 56*. Stockholm.
- Bevaringskommittén. 1981. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Clemens och Drottens rotar*. Lund.
- Ericsson, G. 2006. Kv Carl Holmberg 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2000. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 214*. Kulturen. Lund.
- Guldåker, A. 2019. Kv Carl Holmberg 5, Lund. Geoteknisk undersökning 2019. Kulturmiljörapport 2019:29. Kulturen. Lund.
- Guldåker, A. 2012. Kv Carl Holmberg 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. *Arkeologiska rapporter från Lund, nr 438*. Kulturen. Lund.
- Lundberg, A. 2000. Kv Carl Holmberg 8, Lund. Arkeologisk förundersökning och undersökning 1997-98. *Arkeologiska rapporter från Lund, nr 25*. Kulturen. Lund.

Bilagor

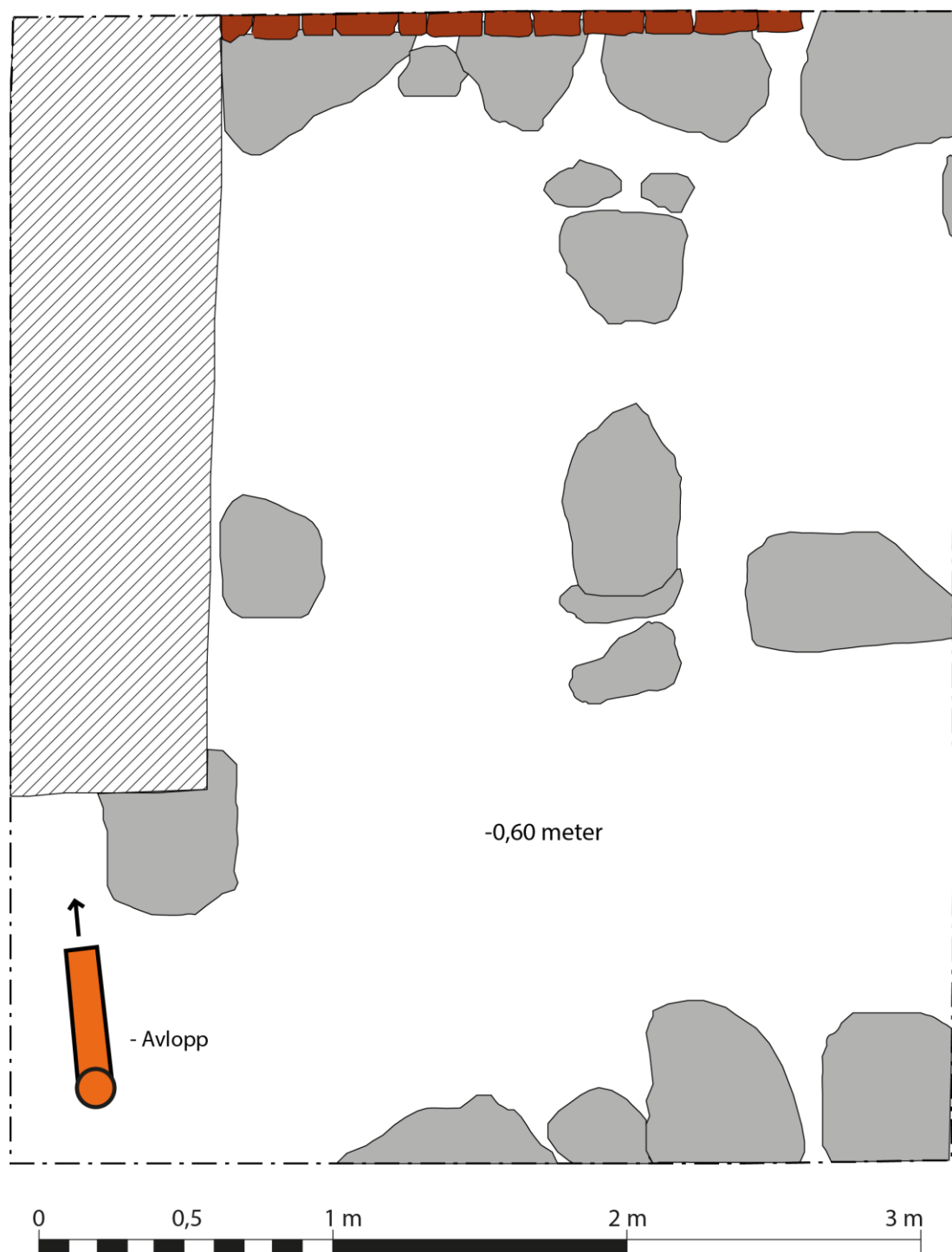
1. Sektionsritning 1, schakt 1.
2. Planritning, schakt 5.
3. Schaktöversikt med planritning över schakt 5.

Sektion 1

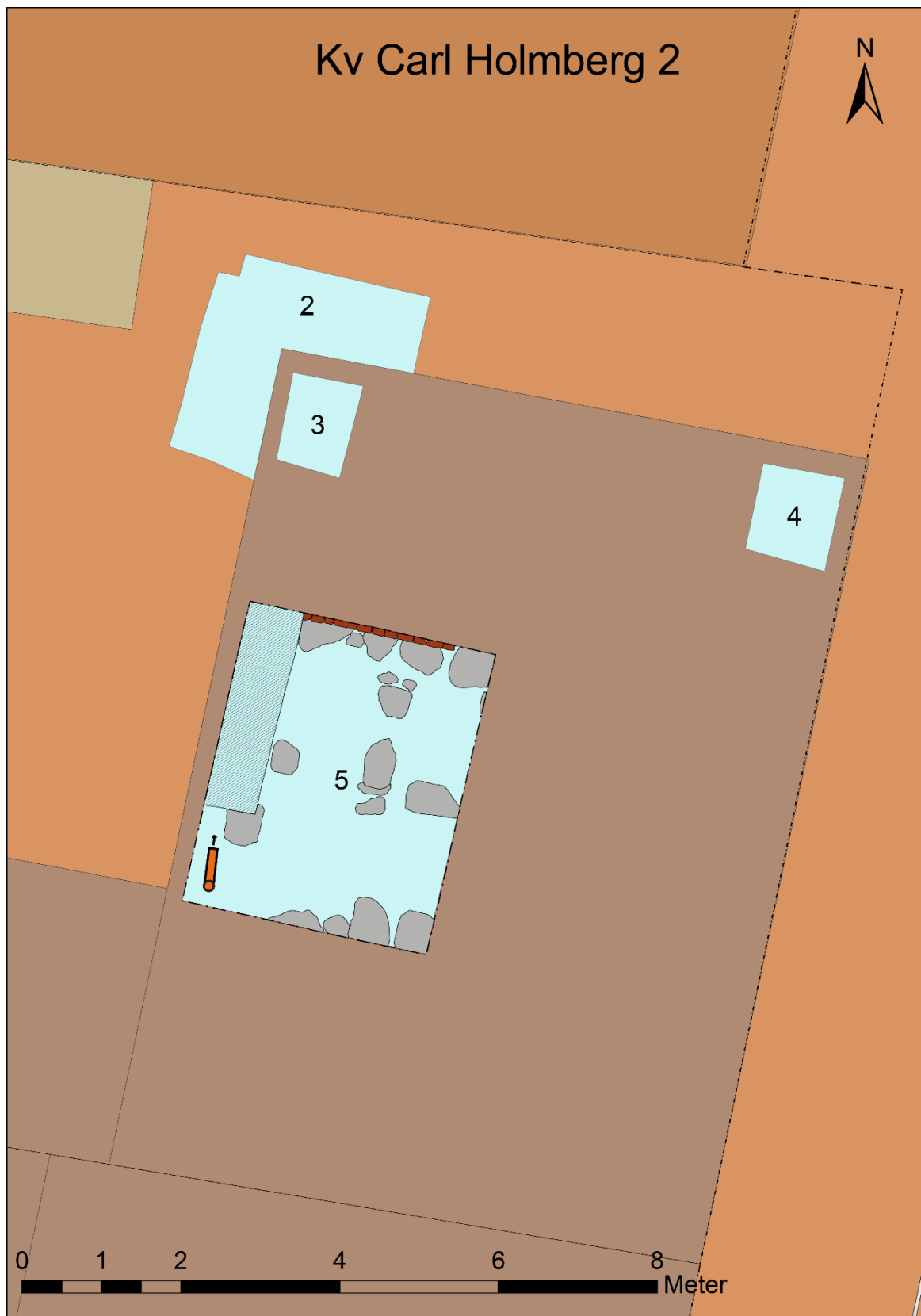

1. Kulturjord. Grå, finkornig silt. Torr och kompakt. Innehåller tegelflis, enstaka kalk, småsten och små lerprickar. Äldre marklager? Sannolikt tidigmodernt, sent 1700-tal eller tidigt 1800-tal.
2. Lerlager. Uppbruten nivå med lera. Gulmelerad, finkornig, kompakt och torr. Delvis uppblandad med grå silt. Möjlig golv- eller marknivå tillhörande en enklare, äldre gårdsbyggnad.
3. Matjordsnivå. Mörkt grå silt direkt under nuvarande markyta, vilken är belagd med singel. Fetare massor med färre komponenter än underliggande. Tolkas som påfört i modern tid.

Planritning - Schakt 5

Planritning, schakt 5. Den skrafferade ytan var täckt av byggplast och en spång vilket resulterade i att detta område inte kunde dokumenteras. Djupet är mätt från den invändiga golvnivån.

Schaktöversikt visande grundstenarna i schakt 5 i relation till gathuset uppfört år 1866. © Lantmäteriet

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.
- 2020:13 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Linnea Lidh.
- 2020:14 Svensköps kyrka, Kullhult, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:15 Södra Rörums kyrka, Södra Rörum, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:16 Kv Banken 1, RAÄ Dalby 40:1/L1988:815, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck.
- 2020:17 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1 och Stora Råby 10:1, L1988:5459 och L1988:6568, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016-2017. Linnea Lidh.
- 2020:18 Lund 73:1. Fornlämning RAÄ 73:1, lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Linda Billström
- 2020:19 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Krister Kám Tayanin.
- 2020:20 Kv Galten 12, 13, 14, 15 m fl, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning Geoteknik 2019. Jan Kockum/Aja Guldåker.
- 2020:21 Fjärrvärmeledning mellan Lund och Dalby (Dalby S:4 m.fl.), RAÄ Stora Råby 28:1/L1988:6625 och Dalby 40:1/L1988:815, Stora Råby och Lunds socknar, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck
- 2020:22 Kv Billegården 53, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:23 Kv Kulturen 22, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.
- 2020:24 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Fjärrvärme mm i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
- 2020:25 Kv Domkyrkan 1, 2, Sankt Laurentius 2, 3, Sankt Mikael 13, 14 och Svartbröder 3. Fornlämning RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län, Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017-2019. Amanda Sjöbeck

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen
Telefon: 046-350406
E-post: arkeologi@kulturen.com

- 2020:26 Kv Kulturen 24 & Kv Tegnér 1, RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017 – 2019. Adam Hultberg.
- 2020:27 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:28 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:29 Kv Carl Holmberg 2, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.